

SOBRE L'ASSAIG 'PIRATES DE LA LLIBERTAT'

ENTREVISTA

Xavier Montanyà

PERIODISTA

“La Transició va començar als anys seixanta”

EVA MELÚS

E.M. Si l'acció directa contra la dictadura hagués tingut el suport necessari, avui tindríem un sistema polític gaire diferent?

X.M. Tot és especular, però sembla lògic pensar que les coses haurien estat diferents si Franco hagués mort als anys 60. A finals dels 50, el país estava fet un desastre, però es va permetre que el dictador es mantingués, se'l va apuntalar i llavors tot va ser molt diferent. Després del que he investigat he arribat a la conclusió que la Transició va començar als anys 60. Fins i tot pels nord-americans. Al llibre hi ha un document d'ús intern escrit just després del triomf de la revolu-

portuguesos, la història del pirata Galvão. No saben que la meitat de l'escamot eren espanyols o que la idea havia estat de Velo, per exemple.

E.M. Segurament ningú els ho va explicar.

X.M. La premsa ho va silenciar. Si féssim un treball visual, seria molt curiós comparar les portades dels diaris portuguesos i espanyols del mateix dia referides al succés. I no diguem les de la premsa internacional. Els portuguesos parlaven dels rojos espanyols i la premsa franquista ni els menciona.

E.M. La desinformació i la retenció d'informació no són tècniques modernes, sembla. Vostè recull que fins i tot el creuer 'Canarias', mentre perseguia el 'Santa Maria', obtenia dades de la premsa

Franco desaparegués, que la dictadura s'acabés per si sola. En el cas del segrest del Santa Maria hi va haver només una reivindicació tímida, però més pel pacte que tenien amb Humberto Delgado, president legítim de Portugal a l'exili, que per un compromís amb els mateixos republicans espanyols.

E.M. La salvaguarda famosa reconciliació nacional... Després d'aquesta investigació, fins a quin punt és legítima la violència per lluitar contra una dictadura?

X.M. Per lluitar contra una dictadura que fa servir la violència és legítima. Es tracta de fer servir les mateixes armes. De tota manera, en el cas del DRIL, el DI, després, i altres antifranquistes partidaris de l'acció directa, hi havia la prioritat de no fer víctimes. Hi ha un exemple patèticament fenomenal en el cas del Santa Maria. Quan va acabar el segrest, Salazar va organitzar un bany de masses per denunciar el cas i honrar la memòria de l'única víctima del segrest, una víctima accidental. Els aldarulls van provocar com a mínim dos morts. És un final literari. A l'acte propagandístic mor més gent que a l'acció revolucionària en si. El DRIL, amb pocs mitjans, buscava accions imaginatives. Van ser dels primers a fer servir el recurs de la premsa, per exemple. Són pioners, en alguns casos sabent-ho i en altres per intuïció.

E.M. I a vostè l'atrauen els actes revolucionaris amb imaginació.

X.M. Ara treballo en una història per a un llibre. A diferència de *Pirates de la llibertat*, que vaig poder fer gràcies a un premi d'assaig, aquest serà un treball més periodístic. Tracta de la fuga d'un grup de presos polítics xilens del Frente Patriótico Manuel Rodríguez. Van estar un any i mig excavant un túnel i van escapar. El que és fort del tema és que, estant a l'exili, no podien tornar al seu país perquè tenien causes pendents i no tenien garanties legals. Viven a Madrid, París, Bèlgica, Mèxic... Eren les víctimes, però han quedat marginats del procés de transició.

E.M. Sembla que el preu de la revolució és car.

X.M. Però sempre hi ha hagut una minoria que ha fet avançar les coses.

Ben sovint sabotejats des de dins, segons explica Montanyà. Els grans enemics del DRIL van ser els falangistes i els comunistes. Aquest grup d'oposició nascut a l'exili, i els que va inspirar, van cultivar una creativitat allunyada de l'esperit sanguinari. Cal evitar l'acció per l'acció, ja que “podria trencar la finíssima línia de frontera entre l'acte revolucionari i l'acte terrorista, i el DRIL no és ni vol ser un moviment terrorista”.

Per narrar aquesta història, Montanyà ha comptat, entre altres testimonis clau, amb els records i documents aportats pel fill del cervell de l'operació, Víctor Velo, que també va participar en el segrest, i amb el de Pedro, un altre dels segrestadors que encara avui es resisteix a revelar el seu nom autèntic. Montanyà el va conèixer mentre treballava en el cas Granados i Delgado, i llavors va pensar que en els pirates hi havia una història per explicar. José Fernando Fernández, àlies Jorge de Sotomayor i comandant de l'operació amb Xosé Velo i Henrique Galvão, va publicar el seu record a *Yo robé el 'Santa Maria'* (Akal, 1978), un any després de les primeres eleccions democràtiques. D'altres opositors partidaris de l'acció directa, com ara Octavio Alberola, Luis Andrés Edo i Marcelino Botica, van explicar a Montanyà com va quedar el panorama de la lluita antifranquista després del segrest del Santa Maria, o Santa Liberdade, com va ser rebatejat.

En un epíleg, Montanyà recull unes paraules de l'anarquista Octavio Alberola que resumeixen la denúncia que l'autor fa de la divisió dels opositors franquistes i de l'immobilisme: “L'oposició revolucionària és evident, ja que no només no va poder precipitar la caiguda de la dictadura, sinó que ni tan sols va saber donar suport conseqüentment als activistes que van relançar la lluita antifranquista a la dècada crucial dels anys 70. Però també és igualment gran la responsabilitat de la resta de l'oposició a Franco; aquesta es va resignar, gairebé des del principi, a acceptar que la democràcia tornés a Espanya quan altres ho decidissin”.

Xavier Montanyà,
Pirates de la llibertat.
Premi Octavi Pellissa.
EMPÚRIES.
Barcelona, 2004.

ció cubana, el 1959. El govern nord-americà havia entès llavors que tot havia canviat i que era necessari que Espanya esdevingués pro-occidental. A partir de llavors, tot va ser diferent. S'havia perdut una oportunitat.

E.M. Llavors, la Transició formal, els primers passos de la democràcia, s'haguessin donat d'una altra manera si Franco hagués desaparegut abans?

X.M. Seguim especulant, però el que sí que és clar és que la Transició va deixar fora moltes idees, temes i històries que no encaixaven.

E.M. Com la de Pepe Velo, a qui se li va ocórrer segrestar el 'Santa Maria' i anar a lluitar per la independència de les colònies.

X.M. Un altre personatge extraordinari... I ningú en parla. La gent que té edat per recordar el segrest del Santa Maria, dels pocs que ho fan, ho tenen com una cosa de

internacional abans que per la via oficial.

X.M. El cos diplomàtic comptava amb espies i estaven al corrent de totes les activitats antifranquistes. Hi ha una anècdota significativa. Quan l'escamot de Galvão i Velo entrega el vaixell, el creuer Canarias és enviat a Cap Verd per reunir-se amb els vaixells portuguesos. Després cap a Guinea Equatorial. El règim sabia perfectament que els plans dels pirates eren sumar-se a la lluita anticolonialista. De fet, la revolta d'Angola va començar amb ells. Haguessin enviat el Canarias allà, si no ho haguessin sabut?

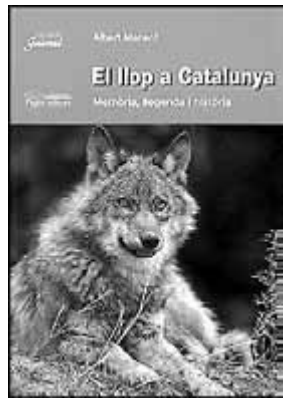
E.M. El govern oficial a l'exili no va recolzar ni el grup de Velo ni accions com las del DI, que va venir després. Què creu que hi havia darrere de tant silenci?

X.M. Devien d'estar confiant que passés alguna cosa, que

CRISTINA CALDERER

L'APARADOR

Albert Manent,
*El llop a Catalunya. Memòria,
llegenda i història*.
PAGÈS EDITORS. Lleida, 2004.

El llop, fins a la darrereria del segle XIX, es passejava arreu de Catalunya i va ser el darrer competidor de l'home amb el qual es podia enfrontar i vèncer. La seva omnipresència i la mala fama que ha tingut i encara té n'han fet un mite de la por. Els atacs a ramats van promoure una campanya per perseguir-lo i caçar-lo. S'han exagerat molt els atacs mortals contra les persones, però, amb tot, se'l va perseguir fins a l'extermini. La seva presència encara es manté gràcies al llenguatge i l'autor ens ho demostra amb 800 topònims que certifiquen aquesta omnipresència llopera.

Albert Manent (Premià de Dalt, 1930) és llicenciat en dret i filologia catalana i, a més d'altres assajos sobre toponímia, s'ha dedicat a escriure les biografies dels noucentistes més destacats, com ara Carner, Riba, Garcés, Foix i, entre d'altres, la del seu pare, Marià Manent.

Joan Julià-Muné,
*El llenguatge de la ràdio
i de la televisió*.
BROMERA. Alzira, 2004.

L'objectiu d'aquesta obra és presentar, d'una manera sintètica, senzilla i entenedora, els aspectes més rellevants que caracteritzen el llenguatge de la ràdio i de la televisió. Hi trobarem temes generals, com la presència del català als mitjans, i d'altres d'específics, com la correcció i l'adaptació lingüístiques als mitjans orals. L'autor, Joan Julià-Muné, és professor de filologia catalana a la Universitat de Lleida i dirigeix el laboratori de fonètica Pere Barnils i el Grup de Recerca en Fonètica. Un assaig imprescindible per als professionals de la llengua.